

η Ζούρτσα

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΖΟΥΡΤΣΑΝΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΝΕΩΝ ΦΙΓΑΛΕΩΝ (ΖΟΥΡΤΣΑΝΩΝ) ΑΘΗΝΑΣ • ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗ 25 Τ.Κ. 104 32 ΑΘΗΝΑ
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 149 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2021 • ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.zourtsa.gr • e-mail: syllogos@zourtsa.gr • ΚΩΔΙΚΟΣ: 213622

ΖΟΥΡΤΣΑ 1821

• Τον Μάρτιο του 2021, διακόσια χρόνια μετά τον Μάρτιο της επανάστασης του 1821, κυκλοφόρησε το βιβλίο «Ζούρτσα 1821 - Βιογραφία της Αδαμαντίας Γρηγοριάδου», με την υπογραφή της συμπατριώτισσάς μας, φιλόλογου του Λυκείου μας, Ελένης Γιαννίκου, και με την υποστήριξη του Δήμου Ζαχάρως και της τοπικής Κοινότητας Νέας Φιγαλίας, από τις εκδόσεις «Φίλντισι», της συμπατριώτισσάς μας Σύσσης Ν. Καπλάνη.

• «Η Αδαμαντία Γρηγοριάδου, αγωνίστρια στην Επανάσταση του 1821, οι γιοι της, τα αδέρφια της, οι Ζουρτσάνοι αγωνιστές, τα δημοτικά τραγούδια που παραπέμπουν σε εκείνα τα χρόνια, και άλλα τεκμήρια, αποκαλύπτουν λιτά και δωρικά την πολύπλευρη προσφορά της Ζούρτσας (Νέας Φιγαλίας) στην εθνική παλιγγενεσία», διαβάζουμε στο οπισθόφυλλο του βιβλίου, που με χαρά, συγκίνηση και -ας μας επιτραπεί- με περηφάνια παρουσιάζουμε συνοπτικά παρακάτω.

• Οι λέξεις είναι πράξεις ανθρώπων, των ανθρώπων μας, που περπατούσαν στα ίδια χώματα με εμάς, αντίκριζαν τα ίδια βουνά και τους ίδιους λόγγους, αγωνιούσαν και αγωνίζονταν, και με τα δημοτικά τραγούδια διατήρησαν άσβηστη τη θύμηση των εθνικών περιπετειών. Μην ψάχνουμε να βρούμε καλούς και να καταδικάσουμε άλλους, γιατί ήταν και αυτοί άνθρωποι, με τις αδυναμίες τους, τις διαφωνίες τους, τις πολιτικές τους απόψεις, τις ταξικές διαφορές τους και τα συμφέροντά τους, που τους ένωσε, όμως, ένας κοινός στόχος: η απόκτηση της ελευθερίας.

• Συλλογική προσπάθεια είναι και η δημιουργία αυτού του βιβλίου. Η κ. Μαρία Πιπιλή το προλόγισε και οι απόγονοι της οικογένειας Γρηγοριάδου κατέθεσαν προσωπικά τους βιώματα, αποδεικνύοντας την άμεση καταγωγή τους από τους Γρηγοριάδηδες. Ο κ. Στάθης Παρασκευόπουλος παρουσίασε τον Αθανάσιο Γρηγοριάδη ως δρώσα προσωπικότητα της Αρκαδίας. Ο κ. Ευάγγελος Γιαννικόπουλος έφερε στο φως στοιχεία για τον ηρωισμό που επέδειξαν τα υπόλοιπα Ζουρτσανοχώρια. Ο κ. Κώστας Κατσάμπουλας μάς ταξίδεψε στη Γαλλία των φιλελλήνων. Η κ. Ελένη Γιαννίκου συγκέντρωσε πλήθος πληροφοριών από διάφορες πηγές για τα πρόσωπα και τα γεγονότα που αναφέρονται στην ιστορία της Ζούρτσας, και τακτοποιημένα τα καταθέτει στο βιβλίο. Άλλοι συμπατριώτες συνεισέφεραν είτε με τις γραπτές και προφορικές μαρτυρίες τους είτε με άλλους τρόπους.

• Η επετειακή έκδοση των ιστορικών πληροφοριών επιτεύχθηκε -κόντρα στο ρεύμα της ιδιωτεύουσας, που τείνει να επικρατήσει σε κάθε πτυχή της ζωής μας- με κάλυψη των εξόδων έκδοσης του βιβλίου από επώνυμους και ανώνυμους χορηγούς, με εθελοντική και ανιδιοτελή εργασία, με μεράκι και αφοσίωση όλων ανεξαιρέτως των εμπλεκόμενων προσώπων, που αναλυτικά αναφέρονται στο βιβλίο. Τους ευχαριστούμε θερμά για μια ακόμη φορά για τη συμβολή τους στη δημιουργία αυτού του πονήματος. Το τυχόν χρηματικό περίσσειμα της έκδοσης θα επιστρέψει στη Ζούρτσα και πάλι, με τη μορφή κάποιου έργου.

• Όσο ζούμε, δρούμε, και, όταν φύγουμε, γινόμαστε ιστορία. Στο πέρασμα του χρόνου ξεχώρισαν γεγονότα

για τη σπουδαιότητά τους και πρόσωπα για τη δράση τους. Αυτά απαθανατίζονται στις 166 σελίδες της έκδοσης.

Στο Α' μέρος του βιβλίου παρουσιάζονται η Αδαμαντία Γρηγοριάδου και οι αναφορές σε αυτήν από τους απογόνους της: «Η ίδια η Αδαμαντία καλούσε τους πατριώτες στο σπίτι της, τους εφοδίαζε με τρόφιμα και όπλα και δε φοβόταν να σηκώσει το σπαθί της εναντίον των Τούρκων», διαβάζουμε στη σελ. 26. Στο Β' μέρος παρουσιάζεται η ιστορία της Ζούρτσας κατά τη μεγάλη χρονική περίοδο της τουρκοκρατίας και της επανάστασης, με αναφορές σε πρόσωπα και γεγονότα που φτάνουν μέχρι και την εποχή της βαυ-

ροκρατίας και του Όθωνα. Παρατίθενται ονόματα αγωνιστών, όπως ο περίφημος κλεφταρματολός Ιωάννης Θιακός, που έδρασε στα χρόνια 1760-1788 και οδηγούσε για 28 ολόκληρα χρόνια με την κλέφτικη σημαία του 100 άντρες, προερχόμενος από τον καζά της Αρκαδίας (σελ. 81). Διαβάζουμε, επίσης, για τον Απόστολο Κλέντο, που από τη Ζούρτσα πήγε στην Οδησό, μύηθηκε στη Φιλική Εταιρεία, σπούδασε και απέστειλε δωρεάν βιβλίο του σε ελληνικά σχολεία (σελ. 87). Μαθαίνουμε ακόμη για τη συνάντηση που είχε στη Ζούρτσα ο Γρηγοριάδης με αξιωματικούς του ρωσικού στρατού, για την προετοιμασία της εξέγερσης του 1770, που έμεινε στην ιστορία με την ονο-

μασία «τα Ορλωφικά» (σελ. 77-78).

• Ο κύκλος άνοιξε με άρωμα γυναικάς, την προτομή της Αδαμαντίας, και κλείνει με άρωμα φρεσκοτυπωμένου χαρτιού. Κρατάμε στα χέρια μας με μεγάλη χαρά αυτό το βιβλίο, που μας ταξιδεύει πίσω στο χώρο και στο χρόνο, για να συναντήσουμε τους ανθρώπους μας, να τους ευχαριστήσουμε και να τους βεβαιώσουμε ότι θα ανατρέχουμε σ' αυτούς, όποτε χρειάζεται, για να μας θυμίζουν αξίες και ιδανικά.

• Τα πιο όμορφα πράγματα στον κόσμο είναι καρπός αγάπης των δημιουργών τους. Μιας αγάπης που δεν είναι πάντα απαραίτητο να είναι πλήρως ή επαρκώς αιτιολογημένη, αλλά μπορεί να μεταμορφώσει τον κόπο σε χαρά. Καταβλήθηκε προσπάθεια να μεταλαμπαδευτούν όσες πληροφορίες εντοπίστηκαν, αλλά ο κύριος στόχος του βιβλίου είναι να δώσει ερεθίσματα προσωπικής σκέψης και αναζήτησης, ίσως και έρευνας, που θα ήταν και η καλύτερη προσφορά του. Με αυτόν τον τρόπο, δηλαδή με την ταυτοποίηση και την ένταξη των ιστορικών στοιχείων στο φυσικό τους χώρο, αλλά και τον εντοπισμό από άλλους νέων πληροφοριών, δυνάμυνει ό,τι μας συνδέει με το κοινό ηρωικό παρελθόν μας. Γιορτάζουμε τα επιτεύγματά μας, βλέπουμε τα λάθη μας και προχωράμε στο μέλλον με εθνική αυτοπεποίθηση και συνεργασία. Το οφείλουμε σε αυτούς που μας άνοιξαν και μας έδειξαν το δρόμο.

(ΣΗΜΕΙΩΣΗ: οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευτούν το βιβλίο από τα παρακάτω σημεία:

-Νέα Φιγαλία, Παντοπωλείο Καπλάνη, τηλ. 2625041262
-Ζαχάρω, Βιβλιοπωλείο Σ. Φιορέτου, τηλ. 2625036156
-Αθήνα, σε οποιοδήποτε βιβλιοπωλείο ζητηθεί).

Εκ μέρους της επιτροπής εκπαιδευτικών
Γεωργία Καραβούλια

*Ευχόμαστε οδόγυχα
σε όδες και σε όδους
ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ,
με υγεία και χαρά, όπου κι
αν μας επιτρέγουν οι συνθήκες
και οι... γνωρίζοντες
να το εορτιάσουμε.
Καθή Ανάσταση
και καθή δευτεριά.*

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ο Σύλλογός μας εκφράζει τη χαρά του για την κυκλοφορία του διβλίου «Ζούρτσα 1821» και συγχαίρει τη συγγραφέα του, κ. Ελένη Γιαννίκου, και όλους τους συντελεστές της δημιουργίας του και της έκδοσής του.

Πρόκειται για ένα πολύτιμο πνευματικό απόκτημα, προϊόν επίπονης έρευνας και μεγάλου μόχθου, που φέρνει στο φως την ιστορία του χωριού μας και της περιοχής στα χρόνια της τουρκοκρατίας και της επανάστασης του '21 και μας γνωρίζει με συμπατριώτες μας πρωταγωνιστές του αγώνα της ανεξαρτησίας. Το συνιστούμε θερμά σε όλους και πιστεύουμε ότι όλοι θα χαρούν και θα ωφεληθούν διαβάζοντάς το.

Με την ευκαιρία, ενημερώνουμε ότι ο Σύλλογός μας έχει προμηθευτεί ικανό αριθμό αντιτύπων προς διάθεση και οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνήσουν με τον πρόεδρο Βασίλη Γλούμη (τηλ. 6972211417) και με τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.
Από το Δ.Σ.

Διαβάστε σ' αυτό το φύλλο

- ▶ Νέα από το χωριό..... σελ. 2
- ▶ Ανακοίνωση της Τοπικής Κοινότητας 2
- ▶ Διακόσια χρόνια πέρασαν (ποίημα) 2
- ▶ Αρραβώνας-Γάμος (λαογραφικό) 3-4
- ▶ Μέτρον άριστον (καταναλωτισμός & περιβάλλον) 5
- ▶ Αδαμαντία (4η συνέχεια) 5
- ▶ Κοινωνικά και εισφορές 5
- ▶ Η Επανάσταση του '21 (Α' μέρος) 6

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

• Ο χαρακτηρισμός του Ι.Ν. Αγίου Νικολάου ως Μνημείου σπουδαίας Εκκλησιαστικής Αρχιτεκτονικής με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, δημοσιεύθηκε και επίσημα στο ΦΕΚ 127/17-3-2021, τεύχος Δ'. Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης, ο ναός αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής παράδοσης της μετεπαναστατικής περιόδου των τελών του 19ου αιώνα και χαρακτηριστικό μνημείο της τοπικής οικοδομικής τέχνης και της ιστορικής φυσιογνωμίας της περιοχής. Όσον αφορά την επαναλειτουργία του, πληροφορίες αναφέρουν ότι μετά το Πάσχα θα αρχίσουν πάλι οι εργασίες και αναμένεται να ολοκληρωθούν το πρώτο τρίμηνο του 2022.

• Το βιβλίο με τίτλο «Ζούρτσα 1821 - Βιογραφία της Αδαμαντίας Γρηγοριάδου», το οποίο έγραψε μετά από έρευνα η φιλόλογος Ελένη Γιαννίκου, κυκλοφόρησε και διατίθεται στο αναγνωστικό κοινό. Η έκδοση είναι χωρισμένη σε δύο μέρη: στο πρώτο, με υπότιτλο «Από το μελάνι στο μάρμαρο», παρατίθενται βιογραφικά στοιχεία της Αδαμαντίας Γρηγοριάδου, και στο δεύτερο, με τίτλο «Η Τουρκοκρατία στο κόλι της Ζούρτσας», αναφέρονται όλα τα πρόσωπα και γεγονότα εκείνης της εποχής.

(Σημείωση: Το κατάστημα "ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΚΑΠΛΑΝΗΣ" σας ενημερώνει πως διαθέτει το νέο βιβλίο για την ιστορία της Ζούρτσας καθώς και την ιστορία της ηρώιδας Αδαμαντίας Γρηγοριάδου. Το κατάστημα βρίσκεται στη Νέα Φιγαλία, Πλατεία Ρέτζιου, και μπορείτε να επικοινωνήσετε στο τηλέφωνο: 2625041262).

• Συλλυπητήρια ανακοίνωση. Οι σύλλογοι του χωριού και της Αθήνας και το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο εκφράζουν τα θερμά τους συλλυπητήρια στον κ. Πραξιτέλη Τζανουλίνο για τον αδόκητο χαμό της συζύγου του Μαρίας, έπειτα από μάχη με την επάρατο νόσο. Υπενθυμίζουμε ότι ο γνωστός καλλιτέχνης κ. Τζανουλίνος, είναι ο γλύπτης που έχει αναλάβει την κατασκευή της προτομής της

Αδαμαντίας Γρηγοριάδου, και είχε επισκεφθεί τη Ζούρτσα μαζί με τη σύζυγό του.

• Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες κατασκευής τεχνικού - αντιπλημμυρικού έργου στην Επαρχιακή Οδό Θολού - Νέας Φιγαλίας, μεταξύ των οικισμών Δαλαΐνα και Παναγιές. Κατασκευάστηκαν τοιχία αντιστήριξης και νέο σύστημα απορροής των βρόχινων νερών. Οι εργασίες κρίθηκαν αναγκαίες μετά τα ακραία καιρικά φαινόμενα που έπληξαν την περιοχή τον περασμένο Ιανουάριο. Χρηματοδοτήθηκαν από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, από την οποία προγραμματίζονται και νέα έργα σε Λέπρεο, Νέα Φιγαλία, Πετράλωνα και Θολό.

• Και πάλι περί Κορακοφωλιάς. Περιφερειάρχης και αντιπεριφερειάρχης Δυτικής Ελλάδος, που επισκέφτηκαν τη Νέα Φιγαλία και στάθηκαν στη γέφυρα της Κορακοφωλιάς, είπαν ότι μετά το Πάσχα θα αρχίσουν οι εργασίες για την κατασκευή της νέας γέφυρας, εσωτερικά της υπάρχουσας, και ότι, μόλις η νέα ολοκληρωθεί, η παλιά θα συντηρηθεί και θα αναδειχθεί, καθώς είναι μια από τις μεγαλύτερες σε ύψος (σχεδόν 70μ.) τοξοτές γέφυρες της χώρας, κατασκευασμένη κατά τη δεκαετία του 1920.

• Πληροφοριακή πινακίδα στη Νέδα έχει τοποθετήσει το Δασαρχείο Ολυμπίας στην είσοδο του μονοπατιού από το γεφύρι της Νέδας προς τους καταρράκτες. Η πινακίδα πληροφορεί τους επισκέπτες στα ελληνικά και στα αγγλικά, σχετικά με τους τρόπους συμπεριφοράς και παρουσίας τους στην ευρύτερη περιοχή. Ενημερώνει επίσης για πιθανούς κινδύνους που θα συναντήσουν οι επισκέπτες και τους καλεί να έχουν μαζί τους σακίδιο πρώτων βοηθειών. Ωστόσο, γνώστες της περιοχής επισημαίνουν την επικινδυνότητα της διαδρομής και την ανάγκη προστατευτικών φρακτών και κιγκλιδωμάτων, για ασφάλεια από τον γκρεμό. Προσοχή, λοιπόν!

ΠΗΓΗ: ΦΙΓΑΛΙΑ 24 NEWS
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΙΚΟΛΑΟ

Ο πρόεδρος της τοπικής Κοινότητας Νέας Φιγαλίας κ. Νικόλαος Κουτσόπουλος, δημοσίευσε στο λογαριασμό του στο φέις βουκ, στις 21-2-2021, το παρακάτω κείμενο:

Έπειτα από τις δικαιολογημένες ανησυχίες των κατοίκων και την αγανάκτηση προς τους υπευθύνους της κατάστασης που υπάρχει σχετικά με τις εργασίες του Αγ. Νικολάου, η τοπική Κοινότητα ενημερώνει πως ύστερα από επαφές που κάναμε με τους αρμόδιους (Παπά - εκκλησιαστικό συμβούλιο, μηχανικό Παν. Ζουρντό), συμβούλιο αρχαιοτήτων, νεοτέρων μνημείων, ΤΑΣ, (σημείωση πως ο Δεσπότης απέφυγε κάθε συζήτηση που επιχειρήσαμε), πληροφορηθήκαμε πως η άδεια είναι έτοιμη και απομένει η επίδοση και κοινοποίηση στις υπηρεσίες, άρα, λογικά, εκτός απροόπτου, μέσα στους ανοιξιάτικους μήνες θα πρέπει να ξεκινήσουν οι εργασίες. Να θυμίσουμε ότι οι ενέργειες για να απεμπλακεί το έργο από αυτή την απραξία, ξεκίνησαν στα τέλη του 2019 μετά από διαδοχικές συζητήσεις φορέων, όμως με την απρόσμενη μεσολάβηση της καραντίνας ξεπέρασαν τον ένα χρόνο για να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι έως τα τέλη του 2019 δεν είχε γίνει καμία πρόοδος, καθώς οι υπεύθυνοι έμεναν στις υποσχέσεις των πολιτικάντηδων για δήθεν απεμπλοκή και επανέναρξη εργασιών. Εμείς σαν Κοινότητα θα παρακολουθούμε, θα περιμένουμε την έναρξη των εργασιών στην παραπάνω καταληκτική ημερομηνία και αν χρειαστεί θα επανέλθουμε με νέα παρέμβαση.

 ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΖΟΥΡΤΣΑΝΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

Ιδιοκτήτης
Σύλλογος Ζουρτσάνων
Αθήνας και Πειραιά
«Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ»
Χαλκοκονδύλη 25 Τ.Κ. 104 32 Αθήνα
Τηλ.: 210 5239423

Εκδότης - Διευθυντής:
Βασίλειος Κ. Γλούμης
Ουρανοπούλεως 12, Τ.Κ. 111 42 Αθήνα
Τηλ.: 210 2927747

Σύνταξη - Επιμέλεια έκδοσης: Το Δ.Σ.

Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση - Εκτύπωση
Καρπούζη Αριστέα & Υιοί Ο.Ε.
Θεοδοσίου 23 Ίλιον Τ.Κ. 13121
Τηλ.: 210 2619 003 - 210 2619 696
e-mail: karpouzi@otenet.gr

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ
Εσωτερικού Ευρώ 10 - Εξωτερικού \$ 40

Ενοικιάζονται Διαμερίσματα

στη Νέα Φιγαλία (Ζούρτσα)

ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΟΣ

Τηλ.: Γρηγόρης 6972496616
Σπύρος 0015168481119

Πωλείται

Κατοικία 110 τ.μ., δύο ορόφων,
σε οικοπέδο 125 τ.μ., στη θέση
Δαμουρτζεϊκα Νέας Φιγαλίας,
κοντά στην πλατεία.

Το σπίτι χρήζει πλήρους ανακαίνισης
ή κατεδάφισης. Τηλ.: 6945494945

ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΚΟΣΙΑ ΠΕΡΑΣΑΝ

1

Για το '21 η ιστορία διαλαλεί
ότι στην Τριφυλία τον Νομό
σημαία της επανάστασης
πρώτοι την υψώσανε
Ζουρτσάνοι - Σουλιμαίοι.

2

Στο εκκλησάκι το παλιό
τ' Αγίου πολιούχου μας,
με χαρά κι ενθουσιασμό
την ύψωσε το χωριό μας.

3

Ήταν 25 του Μαρτιού
παρόντες κάτοικοι πολλοί,
κλέφτες και αρματολοί,
με αρχηγό τον ήρωα
Θανάση Γρηγοριάδη.

4

Όπως συμβαίνει πάντοτε,
το ίδιο και τότε έγινε,
το άρξασθε από Θεού
εφάρμοσε η Ζούρτσα.

5

Στο Θεό παράκληση
έκαναν οι παπάδες
για την αίσια έκβαση
του Ιερού Αγώνα.

6

Στη θέση που υψώθηκε
σημαία της επανάστασης,
στης εκκλησίας προαύλιο
μάρμαρου πλάκα να στηθεί.

7

Εκδήλωση να γίνεται,
κατ' έτος να θυμίζει
αυτή την ανεξίτηλη,
περίλαμπρη ημέρα.

8

Εύγε και πάλι εύγε σου,
Ζούρτσα λεβεντογέννα,
περήφανους μας έκανες,
που 'χουμε τέτοια μάνα.

9

Κίνδυνο δε λογάριασες
ούτε και τις απώλειες,
μόναχα υπολόγισες
τη δόξα της Ελλάδας.

10

Σε κάθε δύσκολη στιγμή
μας δίνεις πρώτη θέση,
γιατί είμαστε οι νικητές,
γράφοντας ιστορία.

11

Υπέρ βωμών και εστιών
υπάρχουνε στη Ζούρτσα
κάθε φορά πολεμιστές,
γενναία παλικάρια.

12

Η Εκκλησία εύχεται
υπέρ αγωνισθέντων
μα και υπέρ πεσόντων
στους υπέρ πάντων Ιερούς
του Έθνους μας αγώνες.

Αθανάσιος Νικολ. Δάβανος

Manto House
Ενοικιάσεις Διαμερισμάτων
Apartment Rentals
Νέα Φιγαλία, Ηλείας
Nea Figalia, Ila

☎ (+30) 6939966167 - 2625041638
✉ theodoroskarachalios23@gmail.com
👤 Θεόδωρος Καραχάλιος, Theodoros Karachalios

ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ - ΓΑΜΟΣ

Στο προηγούμενο φύλλο της Εφημερίδας γράψαμε πώς γινόσαντε τα παλιά συγγέσια και περιγράψαμε ένα απ' αυτά. Σήμερα θα συνεχίσουμε με τον αρραβώνα και το γάμο, περιγράφοντας πώς γινόσαντε οι γάμοι πριν από χρόνια. Κάποιες βέβαια από τις διαδικασίες γίνονται και σήμερα, διαφοροποιημένες ίσως. Άλλες πάλι έπαψαν να υπάρχουν.

Μετά το συγγέσιο, ακολουθεί ο αρραβώνας.

Ο αρραβώνας δεν είναι μυστήριο. Μολονότι όταν περνάνε τις βέρες, επικαλούνται το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Έτσι για να δώσουν μια επίσημη χροιά στο θέμα.

Αναλαμβάνει ένας σεβάσμιος από τους παρευρισκόμενους, ή ένας γονέας, ή ιερέας, αν υπάρχει, να προβεί στη διαδικασία αυτή.

Αφού περάσουν τις βέρες, ακολουθεί ανταλλαγή δώρων, χρυσαφικών κυρίως, ευχές, χαιρετισμοί, κεράσματα, φαγοπότι, γλέντι.

Το πρώτο τραγούδι που χορεύεται είναι το:

*«Διαμάντι δαχτυλίδι δαχτυλίδι,
αμάν φοράς στο χέρι σου
κι απάνω γράφει η πέτρα γράφει η πέτρα,
αμάν θα γίνω ταίρι σου.....»*

Μετά τον αρραβώνα μπαίνουμε στην τελική ευθεία για το γάμο. Καμιά φορά όμως τα πράγματα δεν εξελίσσονται καλά και ο αρραβώνας διαλύεται. Πολλοί λόγοι μπορεί να συντελέσουν σ' αυτό. Ασυμφωνία, κουτσομπολιά, κουβέντες κακόβουλες, διαβολές και διαπίστωση, μετά την επαφή των συγγενών, ότι κάτι δεν πάει καλά, κάτι δεν τηρείται από τα συμφωνηθέντα κλπ. Και τότε τζάμπα τα γλέντια, οι χαρές και οι υποσχέσεις.

Σε ένα χωριό διαδόθηκε η διάλυση ενός αρραβώνα, και κάποιος από τους γραφικούς του χωριού είπε: «Κρίμας τις χαιρετούρες μας».

Όταν όλα πάνε καλά, ορίζεται η ημερομηνία του γάμου. Μια εβδομάδα νωρίτερα αρχίζουν οι ετοιμασίες.

Μαζεύονται οι γυναίκες, συγγενείς της νύφης, να πλύνουν τα προικιά, να τα σιδερώσουν, να τα ετοιμάσουν. Να φτιάξουν τα γλυκά. Το επίσημο και παραδοσιακό γλυκό στο χωριό μας ήταν και είναι ο μπακλαβάς. Ακολουθεί την Παρασκευή η έκθεση των προικιών στη σάλα του σπιτιού. Εκτίθενται τα υφαντά, τα πλεκτά, τα κεντητά, για να περάσουν οι συγγενείς της νύφης και του γαμπρού να τα ιδούν, να φέρουν τα δώρα τους, να ευχηθούν, να τραγουδήσουν, να χορέψουν.

Κάποια ημέρα της εβδομάδας, πριν από το γάμο, μια συγγενής, γέμιζε ένα σακκούλι λεμονόφυλλα. Περνούσε σε όλο το χωριό, από πόρτα σε πόρτα, έδινε ένα λεμονόφυλλο και καλούσε στο γάμο όλο το χωριό. Αυτό ήταν το παλιό προσκλητήριο. Απλό, πρακτικό και ευωδιαστό.

Το Σάββατο, αν η νύφη ήταν από το ίδιο χωριό, ή την Κυριακή, αν ήταν από άλλο, έπαιρναν τα προικιά. Πήγαιναν με τα άλογά τους οι συγγενείς του γαμπρού να πάρουν τα ρούχα, τα καλκώματα, τα έπιπλα, αν υπήρχαν, και το απαραίτητο μπαούλο ή τα μπαούλα. Ξύλινα, σκαλιστά, τα έλεγαν και κάρυνα, επειδή ήσαντε από ξύλο καρυδιάς.

Στην καπιστριάνα των αλόγων κρέμαγαν μεταξωτά μαντήλια. Τα μαντήλια αυτά τα έλεγαν μεσσήνες, επειδή τα έφτιαχναν στην Καλαμάτα, στην πρωτεύουσα της Μεσσηνίας. Εκεί έτρεφαν μεταξοσκώληκες και είχαν ανεπτυγμένη σπυροτροφία. Τα μαντήλια τα έφτιαχναν κυρίως καλόγριες σε μοναστήρια της περιοχής.

Αν η νύφη ήταν από το ίδιο χωριό, τα ψιλοπράγματα, όπως μαξιλάρια, κάδρα, καθρέφτες, μικροαντικείμενα, τα πήγαιναν τα παιδιά στα χέρια, σε κανίστρες ή τα κρατούσαν πάνω από το κεφάλι τους. Σε ξεχωριστή κανίστρα είχαν τα δώρα που θα χάριζε η νύφη στους συγγενείς του γαμπρού, τα λεγόμενα ριξίδια. Ρούχα, όπως εσώρουχα, ρόμπες, πουκάμισα, μεσοφόρια, βελέσια, τσεμπέρια και άλλα, ανάλογα με τις εποχές, την ηλικία και το βαθμό συγγένειας με το γαμπρό.

Το βράδυ του Σαββάτου γινόταν το τραπέζι της νύφης. Ο πατέρας της εξασφάλιζε τα απαραίτητα κρέατα και ποτά. Οι καλεσμένοι όμως, για συμπάρταση ή και για βοήθεια, έστελναν και εκείνοι το λεγόμενο κανίσκι. Κρέας κυρίως ή και κρασί, ψωμί, γλυκά.

Τιμώμενο πρόσωπο στο τραπέζι ήταν ο φορτωματιάρης. Ένας συγγενής του γαμπρού, που ερχόταν με το άλογό του, φορτωμένο με κρέατα, ψωμιά αφράτα, φρεσκοφουρισμένα, κρασί και γλυκά. Ήταν ο εκπρόσωπος του γαμπρού, ένα είδος εγγυητή, ότι όλα πάνε καλά και ότι και η άλλη οικογένεια συμμετέχει στη χαρά τους. Τον λέγανε φορτωματιάρη επειδή πήγαινε φορτωμένος με διάφορα αγαθά. Σε κάποιες περιοχές τον έλεγαν εγγέ, που προέρχεται από το εγγυητής. Αυτός είχε το γενικό πρόσταγμα στο τραπέζι.

Ολόκληρη ιεροτελεστία ήταν το τραπέζι. Κρέατα ψητά, βραστά, ψωμιά και κρασί. Πολύ κρασί. Εφάρμοζαν και τη διαδικασία με τα κουπάρια. Σηκωνόταν ένας από τους οικείους της νύφης, πατέρας, νουνός, θεός κλπ. και έλεγε: Προτείνω να πιούμε δυο ποτήρια κρασί (ή τρία ή τέσσερα κλπ.). Το ένα προς τιμήν της νύφης. Να ζήσει, να ευτυχίσει κλπ. Πίνει το πρώτο ποτήρι και συνεχίζει. Το δεύτερο προς τιμήν του πατέρα. Να ζήσουν τα παιδιά του, να είναι ευτυχισμένα κλπ. Πίνει και το δεύτερο ποτήρι. Έτσι συνεχίζει για όσα ποτήρια έχει προτείνει. Στο τέλος, ως ένα είδος σκυτάλης, χαιρετάει (βρίσκει όπως λέγανε) κάποιον άλλον με το όνομά του. Γεια σου Γιάννη π.χ. Αυτό σημαίνει ότι ο Γιάννης υποχρεούται να συνεχίσει τα κουπάρια.

Σηκώνεται λοιπόν και αυτός και λέει: Κατ' εντολή ή κατά παράκληση του τάδε θα πιούμε δυο ποτήρια κρασί. Το ένα προς τιμήν της νύφης και συνεχίζει και αυτός τις ίδιες ευχές. Μόλις τελειώσει, βρίσκει άλλον και ούτω κάθε εξής. Έτσι πίνουν όλοι τα κουπάρια. Στο τέλος σηκώνεται η νύφη και όποιος άλλος αναφερόταν στην αφιέρωση των κουπαριών, για να κάνει τη λεγόμενη ευχαριστία. Να ευχαριστήσει αυτόν που της/του αφιέρωσε το κουπάρι.

Η αρχή της πομπής με τα προικιά παλιού ζουρτσάνικου γάμου. Ξεκινάνε από το σπίτι της νύφης, κάνουν το γύρο του χωριού και καταλήγουν στο σπίτι του γαμπρού. Στο δρόμο ο κόσμος εύχεται να είναι τα προικιά καλορίζικα.

Μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής σηκώνεται άλλος και προτείνει κουπάρι. Έτσι, σε δουλειά να βρισκόμαστε μέχρι το πρωί. Αφορμή για να πίνουν κρασί. Σε κάποιες περιπτώσεις ένας ένας που πίνει πρέπει να λέει και τραγούδι. Οπότε, ο προηγούμενος που βρίσκει τον επόμενο, του λέει: Καλώς όρισες Γιάννη με το τραγούδι σου.

Και ένα περιστατικό που συνέβη σ' ένα γάμο παλιά.

Ο πατέρας του γαμπρού, στο τραπέζι της Κυριακής που αναφέρω αμέσως πιο κάτω, σήκωσε δύο κουπάρια για το γαμπρό και τη νύφη. Αφού τα ήπιαν όλοι, σηκώνεται ο γαμπρός να ευχαριστήσει. Και αρχίζει: «κατά διαταγή του γέρου ήπιαμε δυο γυαλιά κρασί. Το 'να τουτηνής (και δείχνει τη νύφη) και τ' άλλο μένα. Να ζήσουν τα παιδιά του πατέρα μου». Ωραίο ε!

Για το τραπέζι που γίνεται την Κυριακή το βράδυ στο σπίτι του γαμπρού ισχύουν τα ίδια, εκτός του ότι δεν υπήρχε φορτωματιάρης. Δεν θα τα επαναλάβουμε. Θα ειπούμε μόνο ότι στα τραπέζια αυτά, εκείνο που ήταν αξιόλογο, ήσαντε τα ωραία τραγούδια.

Τραγούδια καθιστικά, της τάβλας όπως λέγονται. Όλα με νόημα. Κάποια αφορούσαν στη διαδικασία του γάμου, τις ευχές, τις προσδοκίες για χαρά και προκοπή. Πολλά απ' αυτά ήσαντε συγκινητικά, γιατί μίλαγαν για αποχωρισμό από γονείς, για νέα δεδομένα άγνωστα, άδηλα ως προς το μέλλον των νεονύμφων κλπ.

Όταν η νύφη τραγουδούσε το

*«Μια Παρασκευή κι ένα Σαββάτο βράδυ,
η μάνα μ' με 'δωχνε από τ' αρχοντικό μας,
κι ο πατέρας μου κι αυτός μου λέει φεύγα....»*

Ποιός μπορούσε να τ' ακούει χωρίς να συγκινηθεί.

Βέβαια δεν εννοεί το τραγούδι ότι κυριολεκτικά έδωχναν ως ανεπιθύμητη την κόρη τους. Εννοεί ότι η μοίρα του κοριτσιού κάποια στιγμή είναι να φύγει, να ανοίξει τα φτερά της για νέα ζωή, για νέα οικογένεια. Γι' αυτό τα κορίτσια τα έλεγαν ξενογωνιές. Κάποια στιγμή θα φύγουν από το πατρικό σπίτι.

Κάποια άλλα τραγούδια αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα. Τα κλέφτικα, τα ιστορικά, τα παλικαρίσια, να τα ακούς από γνήσιους λαϊκούς ανθρώπους, σκέτο μεγαλείο.

Την Κυριακή γινόταν το μυστήριο του γάμου στην εκκλησία. Αν ο γαμπρός ήταν από άλλο χωριό, γινόταν πριν από το μεσημέρι για να προλάβουν να γυρίσουν στο χωριό τους. Αν ήταν από το ίδιο χωριό, ο γάμος γινόταν το απόγευμα.

Από νωρίς στο σπίτι της νύφης μαζευόσαντε οι κοπέλες, να ντύσουν τη νύφη, να τη στολίσουν, να την χτενίσουν, να τη βάψουν. Στο σπίτι του γαμπρού, οι φίλοι του μαζευόσαντε να τον βοηθήσουν να ντυθεί, να ετοιμαστεί ανάμεσα σε χαρές και γέλια. Τελευταία δουλειά ήταν το ξύρισμα. Για να είναι φρέσκος φρέσκος.

Εξ ού και η φράση: «Στο τέλος ξυρίζουν το γαμπρό».

Μια αντιπροσωπεία συγγενών, πήγαινε στο σπίτι του κουμπάρου, για να τον συνοδεύσουν μέχρι το σπίτι του γαμπρού. Πάντα τραγουδώντας βέβαια. Και όχι μόνο εκεί. Σε όλες τις εκδηλώσεις, σε όλες τις μετακινήσεις πήγαιναν

ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ - ΓΑΜΟΣ

Συνέχεια από την 3η σελ.

τραγουδώντας. Πολλά τραγούδια. Διάφορα τραγούδια. Εκείνα όμως που έχουν και είχαν εξέχουσα θέση είναι δυο: Το

**«Ας παν να ειδοούν τα μάτια μου
πως τα περνάει η αγάπη μου.
Μην ήυρε αλλού κι αγάπησε
και μένα μ' απαράτησε».**

Η αμφιβολία περί πίστης, ένδειξη αγωνίας και ζήλειας. Διότι, όπως λένε και οι ειδικοί περί τα τοιαύτα, όπου υπάρχει μεγάλη αγάπη, υπάρχει και ζήλεια. Και το δεύτερο τραγούδι:

**«Είμαστε ορκισμένα τα καημένα
Καμιά δεκαριά παιδιά,
Να πάρουμε τη δασκάλα
Να την πάμε στα νησιά...»**

Τι τράβαγε εκείνη η δασκάλα, δε λέγεται. Τη γυροφέρνανε δώθε και κείθε χωρίς να τη ρωτήσουνε. Για φαντάσου! Πάντα υπήρχε η τάση για ταξίδι στα νησιά, που σήμερα βρίσκεται στην κορύφωσή της. Και αν στο τέλος η δασκάλα δεν ήθελε να πάει, της κόβανε και τα μαλλιά, όπως λέει στη συνέχεια και το τραγούδι.

Στους πιο πολλούς γάμους, σε όλες τις φάσεις υπήρχαν και τα όργανα. Στη Ζούρτσα είχαμε δικούς μας οργανοπαίχτες. Το Μήτσο τον Αλεξανδρή στο κλαρίνο, τον Ηρακλή τον Καρανικόλη στην κιθάρα και κατά καιρούς πλαισιωνόσαντε και με άλλους. Τον Κώστα τον Τρίμη από την Κοπάνιτσα, τον Παναγιώλια από τα Πετράλωνα κλπ.

Η οικογένεια του γαμπρού με τον κουμπάρο και τους καλεσμένους τους, πηγαίνανε στο σπίτι της νύφης να την πάρουνε, να πάνε όλοι μαζί στην εκκλησία. Κατέβαινε η νύφη στολισμένη και χόρευε ένα χορό στην αυλή του σπιτιού της. Ένα τραγούδι που συνήθως χόρευε ήταν το:

**Ωραία που 'ναι η νύφη μας,
ωραία τα προικιά της,
ωραία και η παρέα της
που κάνει τη χαρά της ...**

Ύστερα ξεκινάγανε όλοι μαζί για την εκκλησία. Τη νύφη συνόδευε ο πατέρας ή ο αδελφός και στην πόρτα της εκκλησίας την παρέδιναν στο γαμπρό.

Σήμερα πρώτα πάει ο γαμπρός, περιμένει στα σκαλιά της εκκλησίας με μια ανθοδέσμη στο χέρι. Η νύφη συνήθως αργεί λίγο, δήθεν τυχαία, αλλά στην ουσία σκόπιμα, για να κασκάνισει το γαμπρό.

Αρχίζει λοιπόν το μυστήριο του γάμου. Ευλογημένο από τον ίδιο τον Ιησού Χριστό στην Κανά της Γαλιλαίας.

Μολονότι είναι μυστήριο σοβαρό και γίνεται μέσα σε ιερό χώρο, επειδή και παράλληλα είναι και χαρμόσυνο γεγονός, επικρατεί μια ελαφρότητα, μια χαρά, μια ευχάριστη διάθεση. Φωνές, συζητήσεις, πειράγματα. Το περιβόητο πάτημα του γαμπρού από τη νύφη, είναι μια αφορμή για γέλια και για σχόλια. Ξεκινάει από πολύ παλιά. Είναι μια αντίδραση της γυναίκας, να διεκδικήσει τη θέση που της αρμόζει και που η ανδροκρατούμενη κοινωνία της έχει στερήσει. Είναι συνέχειά του: **«η δε γυνή να φοβείται τον άνδρα»**. Κατάλοιπο άλλων εποχών. Μερικές φορές το πάτημα αντιμετωπίζεται με χιούμορ και γέλια. Άλλοτε όμως ο γαμπρός το θεωρεί προσβολή, το κρατάει μανιάτικο και στοιχίζει στη νύφη εφ' όρου ζωής.

Μου έλεγε ένας φίλος μου από την περιοχή των Τρικάλων ότι τα παλιά χρόνια, άνδρας που δεν χτύπαγε τη γυναίκα του, δεν είχε υπόληψη στο χωριό του. Για φανταστείτε! Κάποιος λοιπόν που δεν ήθελε να χτυπήσει τη γυναίκα του, αλλά δεν ήθελε να εκτεθεί και στο χωριό, λίγο πριν βγει στην αγορά της έλεγε: «Για κάνε πως φωνάζεις, πως κλαίς γιατί θα βγω έξω». Ασύλληπτα πράγματα για σήμερα.

Σε ένα χωριό του Πύργου που υπηρετούσα, παντρευόταν μια κοπέλα. Καλεσμένος και ένας πολύ γνωστός γιατρός από τον Πύργο. Ο ΩΡΛ Αναγνωστόπουλος. Έμεινε, και όταν διάβασε τον Απόστολο, αντί να ειπεί: «η δε γυνή να φοβείται τον άνδρα» είπε: «η δε γυνή να σέβεται τον άνδρα». Μας έκανε εντύπωση. Το σχολιάσαμε και θα έλεγα πως κάποιοι, όχι θετικά. Ποιος είναι αυτός που αλλάζει τις γραφές. Πόσο δίκιο είχε όμως!

Άλλο έθιμο που τηρείται στην τελετή του γάμου είναι το να ραίνουν τους νεόνυμφους με ρύζι, ροδοπέταλα και κουφέτα. Καλό, αλλά μερικές φορές οδηγεί σε υπερβολές. Κάποιοι δεν πετάνε απλώς αλλά εκσφενδονίζουν με όλη τους τη δύναμη τα κουφέτα και όποιον πάρει ο χάρος. Άσε που χρησιμοποιούν μέχρι και κυπαρισσόμηλα.

Έχουν συμβεί πολλά περιστατικά με αφορμή αυτή την κακή συνήθεια.

Κάποτε στο Δραγώγι γινόταν ένας γάμος. Τα κυπαρισσόμηλα έπεφταν βροχή. Χτυπάει ένα τον παπά Παναγιώτη το Σταθόπουλο στο δόξα πατρί. Πάρτον κάτω τον παπά. Τον βάλανε σε μια καρέκλα και τον βγάλανε έξω από την εκκλησία. Άλλος του έκανε αέρα, άλλος του έφερνε νερό. Άρχισαν να ανησυχούν. Τι θα γίνει. Ο γάμος είχε μείνει στη μέση. Η νύφη άρχισε να κλαίει. Ευτυχώς ο παπάς συνήλθε και συνέχισε το μυστήριο.

Στο Μάζι Κρεσταινών γινόταν γάμος και οι συμπέθεροι ήσαντε από τη Βολέτζα. Τα κυπαρισσόμηλα βροχή. Και με δύναμη. Θυμώνει ο παπά Γιώργης ο Σκούφης, αρπάζει μια λαμπάδα και αρχίζει να χτυπάει δεξιά αριστερά. Ύστερα κλείνεται στο Ιερό και λέει: αν δε βγουν όλοι έξω δε συνεχίζω. Τελικά βγήκαν.

Λίγο μετά το 1960 παντρευόταν στην Καλαμάτα ο Γρηγόρης ο Φάμελος, ο χωροφύλακας. Θα τον στεφάνωνε ο γαμπρός μου, ο Ντίνος ο Κλέντος, που

ήταν νονός του. Η αδελφή μου η Σεβαστή ήταν τότε δασκάλα στη Μακεδονία. Μου κάνεις παρέα; μου λέει ο Ντίνος. Και πήγαμε μαζί. Ο γάμος έγινε σε ένα χωριό της Καλαμάτας. Άρχισε το μυστήριο, όλα καλά, αλλά μόλις άρχισαν να πετάνε κουφέτα, έγινε πραγματικός πόλεμος. Απ' ό,τι μάθαμε, ο παπάς ήταν καινούργιος στο χωριό. Σταματάει το μυστήριο και λέει: «το έθιμο αυτό δεν είναι τωρινό. Ξεκινάει από πολύ παλιά. Τότε, αν κάποια γυναίκα ήταν κακής διαγωγής, σε κάθε δημόσια εμφάνισή της την πετροβολούσαν. Αν, λοιπόν νομίζετε ότι αυτή η κοπέλα αξίζει τέτοιας μεταχείρισης, εμπρός συνεχίστε. Και δώστε μου και εμένα να πετάξω». Σας πληροφορώ ότι όχι κουφέτα, όχι ρύζι, αλλά ούτε κιχ δεν ακούστηκε μέχρι τη λήξη του μυστηρίου.

Και ένα ευτράπελο, που έχει συμβεί στην Κυπαρισσία. Ήταν ένας κουρέας, Σπάλα τον έλεγαν, ο οποίος ήταν νάνος. Όχι απλά κοντός. Νάνος πραγματικός. Το ύψος του δεν ξεπερνούσε ένα παιδάκι Δευτέρας - Τρίτης Δημοτικού. Παντρευόταν λοιπόν με μια κανονικού ύψους γυναίκα. Την ώρα του μυστηρίου όρμησαν τα παιδιά να μαζέψουν κουφέτα. Μπερδεύτηκε ο παπάς και κόντεψε να σωριαστεί. Θυμώνει και αρχίζει τις σφαλιάρες σε όποιο παιδί εύρισκε μπροστά του. Θολωμένος όπως ήταν, δίνει και μια σφαλιάρα στο γαμπρό. «Όχι εμένα παπούλη», του λέει ο γαμπρός. Ντράπηκε ο παπάς. «Συγγνώμη, συγγνώμη παιδί μου» του λέει. Συγγνώμη, συγγνώμη αλλά η σφαλιάρα είχε πέσει σβουρικτή.

Ανεξάρτητα από τα ανωτέρω ευτράπελα, η τελετή του γάμου είναι μυστήριο σοβαρό. Είναι το θεμέλιο της οικογένειας και το βάθρο που πάνω του στηρίζεται η δομή και η προκοπή της κοινωνίας.

Όταν γύριζε το συμπεθεριό από την εκκλησία, η πεθερά περίμενε στην πόρτα του σπιτιού. Υποδεχόταν τη νύφη, την έβανε να πατήσει πάνω σε ένα μεταλλικό αντικείμενο, για να είναι σιδερένια, της έβαζε μια κουταλιά μέλι στο στόμα, για να είναι η ζωή της γλυκιά και ευτυχισμένη και σε κάποιες περιοχές, έλυνε την ποδιά της και τη φόραγε στη νύφη. Συμβολική πράξη για να δείξει ότι στο εξής παραδίνει το νοικοκυριό του σπιτιού στη νύφη. Αυτό το τελευταίο αν θέλουμε το πιστεύουμε. Γιατί υπήρχαν και υπάρχουν πεθερές που πρώτα βγαίνει η ψυχή τους και μετά παραδίνουν τα ηνία του σπιτιού.

Όταν η νύφη ήταν από άλλο χωριό, η διαδικασία διέφερε. Καραβάνι ολόκληρο από άλογα, γαϊδούρια, μουλάρια πηγαίνανε να φέρουν τη νύφη και τα προικιά.

Εδώ κάνω μια παρένθεση.

Σε κάποιο χωριό του Πύργου που υπηρετούσα, τα άλογα του συμπεθεριού ήσαντε λίγα και αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν για τα προικιά και το άλογο του γαμπρού. Ο γαμπρός, ήταν και μικρόσωμος, για να βολευτεί καβαλάει πίσωκάπουλα στο άλογο της νύφης. Και μέχρι εδώ λίγο το κακό. Το προηγούμενο βράδυ όμως είχαν φάει γίδα βραστή και τον πείραξε. Κάθε τόσο λοιπόν πήδαγε από το άλογο, εξαφανιζόταν μέσα στ' αμπέλια που ήσαντε αποδώ και αποκεί στο δρόμο, έκανε τη δουλειά του και τρέχοντας γύριζε και πήδαγε πάνω στο άλογο. Αυτό επαναλήφτηκε 3-4 φορές ώσπου να φτάσουν στο χωριό. Όλο το συμπεθεριό είχε ξεκαρδίσει στα γέλια. (Κλείνει η παρένθεση).

Ο γαμπρός, οι συγγενείς και οι καλεσμένοι, ντυμένοι με τα γιορτινά τους, χαρούμενοι τραγουδάγαν σε όλη τη διαδρομή. Τα ζώα που μετέφεραν τους ανθρώπους, όχι τα προικιά, στολισμένα με πολύχρωμες υφαντές κουβέρτες. Κάποιοι μερακλήδες είχαν και σέλες στ' άλογά τους, ιδίως κάποιοι ανύπαντροι, για να κάνουν τη φιγούρα τους στις κοπέλες. Σήμερα βέβαια πάνε με τα αυτοκίνητά τους και στη διαδρομή συναγωνίζονται ποιος θα κορνάρει πιο πολύ. Στην επιστροφή ξεκινάγε το καραβάνι, μπροστά η νύφη και ο γαμπρός, πίσω το συμπεθεριό και ακολουθούσαν τα προικιά.

Μας έλεγε η μάνα μας πως, όταν ξεκίνησε καβάλα στο άλογο για να έρθει νύφη από τη Μορκίτσα στη Ζούρτσα, άρχισε να λέει ένα τραγούδι:

**«Διώξε με μάνα διώξε με κι εγώ να φύγω θέλω.
Θα σκαπετίσω δυο βουνά και τρεις ψηλές ραχούλες.
Θα σκάσει το χειλάκι μου ρωτώντας τους διαβάτες...»**
Προκάλεσε τέτοια συγκίνηση, που έκλαιγαν όλοι.

Το βράδυ της Κυριακής, πριν από το τραπέζι, οι νεόνυμφοι μαζί με μερικούς συγγενείς πάνε στο πατρικό σπίτι της νύφης, όταν είναι βέβαια από το ίδιο χωριό. Αυτά είναι τα λεγόμενα πιστρόφια (επιστρόφια). Όχι πως πόνεσε κιόλας να δει τους δικούς της. Απλώς μια συμβολική κίνηση, ότι, να εγώ εδώ είμαι. Μπορεί να παντρεύτηκα, να άλλαξα σπίτι, αλλά είμαι πάντα κοντά σας, δίπλα σας.

Όπως έγραφα και στην αρχή, οι παραπάνω περιγραφές αναφέρονται κυρίως σε παλιούς γάμους και σε έθιμα και συνήθειες που σήμερα πολλές απ' αυτές, οι περισσότερες ίσως, δεν υπάρχουν. Άλλοι καιροί, άλλα ήθη.

Εκείνο που δεν αλλάζει, είναι οι ειλικρινείς ευχές μας στα νέα ζευγάρια. Όλες οι ευχές. Οι πριν και οι μετά το γάμο. Ευχές πολλές και γνήσιες και διαχρονικές. Να βγαίνουν πάντα αληθινές, να πιάνουν τόπο, για την ευτυχία και την πρόοδο των νέων ανθρώπων.

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΙΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Κάποιος παρατηρητικός αναγνώστης θα διαπιστώσει ότι στα ρήματα χρησιμοποιώ, πότε ενεστώτα: πάνε, έρχονται, τραγουδάνε, χορεύουν, κλπ. πότε παρελθοντικούς χρόνους: πήγαιναν, ερχόσαντε, τραγουδάγαν, χόρευαν, κλπ.

Αυτό συμβαίνει διότι κάποια από τα περιγραφόμενα δεν ισχύουν πια, ενώ άλλα ίσχυαν και εξακολουθούν να ισχύουν.

Πέραν αυτού, στα γραφόμενά μου συνηθίζω να χρησιμοποιώ συχνά ιστορικό ενεστώτα, που κάνει τις περιγραφές πιο ζωντανές.

Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Κ Α

Γεννήσεις

- Στις 8-1-2021 ο **Μπουσιούτας Γεώργιος** και η **Αβραμοπούλου Αναστασία** απέκτησαν κορίτσι.
  - Στις 27-1-2021 ο **Γεωργακόπουλος Γεώργιος** (του Χρήστου) και η **Ξένια** απέκτησαν κορίτσι.
  - Στις 16-2-2021 ο **Μαγνήσαλης Δημήτριος** (γιος της Πιτσινή Χριστίνας) και η **Αλεξία** απέκτησαν αγόρι.
  - Στις 20-2-2021 ο **Θεόδωρος Αγγελόπουλος** του Σπύρου και η **Ζωή** απέκτησαν κοριτσάκι.
- Να τους Ζήσουν τα νεογέννητα.**

Απεβίωσαν και ετάφησαν

- Στις 8-1-21 ο **Δάβανος Γεώργιος**, ετών 82, στον Άγιο Ηλία.
  - Στις 19-1-21 ο **Δαλαμάγκας Ευστάθιος**, ετών 86, στον Άγιο Ηλία.
  - Στις 16-3-21 η **Φασούλη Γεωργία**, ετών 50, στον Άγιο Ηλία.
  - Στις 27-3-21 ο **Βλάμης Νικόλαος**, ετών 87, στη Φασκομηλιά.
  - Στις 29-3-21 ο **Σιώρης Νικόλαος** (του Παναγιώτη), ετών 74, στην Αθήνα.
- Θερμά συλλυπητήρια στους οικείους τους.**

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

- Η **Ευαγγελία - Εβελίνα Βλάχου του Ηρακλή** πήρε το πτυχίο από το Χημικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνάς.
- Συγχαρητήρια.**

Εισφορές για την εφημερίδα

Ζώνης Ιωάννης και Δημήτρης	50€	Αβραμοπούλου Ζέτα	20€
Πιτσινή Δήμητρα του Γεωργ.	20€	Μανουσόπουλος Γεώργιος	20€
Κουκλαμάνης Ανδρέας του Σωκρ.	50€	Πιπιλή Μαρία του Χρήστου	50€
Γρηγορόπουλος Σπυρίδων (Αμερική)	100€	Πιπιλή-Σταυροβλάση Βαρβάρα	50€
Βλάμης Σπύρος του Νικολ.	20€	Ράπτη-Γεωργιοπούλου Σοφία	20€
Φλέσσας Ευθύμιος του Κων.	100€	Σιώρη-Νάκου Μαρία	20€
Νεοφώτιστος Θεόδωρος του Ιωαν.	50€	Μανιάτης Χρήστος	20€
Φλέσσα Αγγελική του Γεωργ.	50€	Αβράμης Βασίλης (Αμερική)	135€
Τάγαρη-Σωτήρχου Αναστασία	35€	Καραλής Ιωάννης	30€
Μπαρόγιωργας Αναστάσιος του Δημ.	20€	Κάσσαρη Ιωάννα	20€
Δημόπουλος Διονύσιος	30€		
Παπαγιώργος Γεώργιος του Αθαν.	30€	Εις μνήμην	
Λούτου Όλγα	20€	— Τσαπατσάρη Θεοδώρα	40€
Γεωργιοπούλου-Ράπτη Σοφία	20€	Εις μνήμην της μητέρας της	
Τσιούτας Νικόλαος του Παν. Ιερέας	20€	Χατζή-Τσαπατσάρη Μαρίας	
Κατσάμπουλας Αναστάσιος του Χρηστ.	150€	— Μπαρόγιωργας Αναστάσιος του Δημ.	50€
Σαλακάς Βασίλειος του Νικ.	30€	Εις μνήμην Νικολάου Μπαλαδήμα	
Βενετσανόπουλος Δημήτριος	20€	— Παναγόπουλος Χαράλαμπος	50€
Δέδε Μαρίνα	100€	Εις μνήμην Δημητρίου Πιτσινή	
Λαμπρόπουλος Ιωάννης	50€	— Αβράμης Βασίλειος	120€
Ζέρβας Σπύρος του Ανδρέα και		Εις μνήμην γονέων & αδελφών του	
Ζέρβα-Φλέσσα Αναστασία	50€	— Τάγαρης Αριστείδης & Κατερίνα	400€
Παναγιωτόπουλος Χρήστος	20€	Εις μνήμην Γεωργίας Φασούλη	
Κουκλαμάνης Ιωάννης	50€	— Τάγαρης Γεώργιος του Αριστείδη	200€
Λούτος Παναγιώτης	20€	Εις μνήμην Γεωργίας Φασούλη	
Αγγελόπουλος Κωνσταντίνος	50€	— Τάγαρης Κωνσταντίνος του Αριστείδη	200€
Πιπιλής Λεωνίδα	60€	Εις μνήμην Γεωργίας Φασούλη.	
Αβράμης Βασίλειος	30€	— Κάσσαρης Κων/νος και Χρυσούλα	30€
Παπαγεωργίου-Φίκτηρη Θεοδώρα	50€	Εις μνήμην Γεωργίου Φλέσσα.	
Ζαριφοπούλου Αφρούλα	20€	— Παπανδρέου Ανδρέας του Νικολάου	100€
Γκουβάτσος Αναστάσιος	10€	Εις μνήμην του πατέρα του Νικολάου.	
Γκουβάτσος-Παναγόπουλος Γεώργιος	30€	— Τάγαρη-Δαλαμάγκα Ευθυμία	100€
		Εις μνήμην του συζύγου της Ευσταθίου.	
		— Γλούμης Τιμολέων (Λάκης)	50€
		Εις μνήμην Δαλαμάγκα Ευσταθίου.	

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Αγαπητοί συμπατριώτες, μέλη και φίλοι του Συλλόγου, αναγνώστες της εφημερίδας!

- Ο Σύλλογος έχει άμεση ανάγκη της οικονομικής σας υποστήριξης. Μην ξεχνάτε και μην καθυστερείτε να μας στέλνετε τις υποχρεωτικές συνδρομές σας για την εφημερίδα και όποια τυχόν προαιρετική επί πλέον προσφορά σας.
- Για αποφυγή καθυστερήσεων και για διευκόλυνσή σας, παραθέτουμε τους τραπεζικούς λογαριασμούς του Συλλόγου, όπου μπορείτε να κάνετε την κατάθεσή σας.

1) ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ:

Αρ. λογ.: 6028 010224 822 (ή IBAN GR 33 0171 0280 0060 2801 0224 822)

2) ΤΡΑΠΕΖΑ ALPHA BANK:

Αρ. λογ.: 232002 101038017 (ή IBAN GR 50 0140 2320 2320 0210 1038 017)

Περιμένουμε την ανταπόκρισή σας. Ο Σύλλογος δεν έχει άλλους πόρους.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ (4η συνέχεια)

Στην Τριπολιτσία, μέσα στο Σαράι του Μορα-Βαλεσή, ο προεστώς Γρηγόρης απάντησε και άλλους ίσους του από όλα τα βιολογία του Μοριά. Ο Μορα-Βαλεσή βρήκε την ευκαιρία να τους ξεναγήσει στα αρχοντικά του και πάσχιζε να τους συνεντίσει – κατά πως εκείνος πίστευε – πότε με γλυκόλογα πότε με φοβέρες «να μην αποτολμήσουν καμιά αποκοτιά και να μη συλλογιστούν να κάνουν το παραμικρό από όσα ψιθυρίζονταν πως σχεδίαζαν οι σκλαβωμένοι ραγιάδες». Ταυτόχρονα με τρόπο μαστόρικο όσο και ύπουλο, ρωτώντας και κουβεντιάζοντας μαζί τους, προσπαθούσε να τους αποσπάσει πληροφορίες.

«— Και τι κακό γίνηκε στον νονό μου εκείνο τον καιρό στην Τριπολιτσία, καλή μου νονά;», ρώτησε με παράπονο μία άδοξη κοριτσίστικη φωνή την αρχόντισσα που είχε καθίσει αποκαμένη σε έναν πάγκο μέσα στο μικρό αλλά περιποημένο χάνι, σπαρμένο στο δρόμο που οδηγούσε προς τη μεσσηνιακή πολιτεία της Μεθώνης. Εκεί ήταν χρόνια ιερωμένος ένας από τα αδέρφια της Διαμάντως, ο Γρηγόριος. Το «παπαδοπαίδι», όπως τον φώναζαν τόσο χαϊδευτικά όσο και πειραχτικά στο χωριό του στη Ζούρτσα, είχε αξιωθεί με τη χάρη του Θεού και την αγάπη των πιστών να χειροτονηθεί επίσκοπος σε αυτή τη φημισμένη πόλη που βρισκόταν στο πέρασμα από το νοτιοδυτικό άκρο του Μοριά. Πριν τον χαρούν οι Μοθωναίοι, ο πατερ-Γρηγόρης είχε αφήσει τα σημάδια του στο πατρικό του χωριό. Από μικρός να μελετά ο Ψαλτήρι και το Οχτωήχι, τη Νέα και την Παλιά Διαθήκη, να διηγείται πάντα με τον δικό του μαγευτικό τρόπο μία θαυμαστή ιστορία από τον Χριστό, την Παναγία και τους Αγίους στις παιδικές του συντροφιάς, να στέκεται σε κάθε αναγκασμένο, Τούρκο ή Ρωμιό, να ελέγχει με τρόπο θαρρετό που συνδύαζε κοφτεράδα αλλά

και καλοκαρδοσύνη κάθε δόλο και αβλεψία, να γίνεται καιρό με τον καιρό αγαπητός στους ραγιάδες και σεβαστός όσο και υπολογισμός στους δυνάστες. Δεν είχε πολλά χρόνια που είχε γυρίσει από ένα ταξίδι σε πολιτεία μακρινή και αλαργεμένη. Οδησός τη λέγανε και ήτανε κατά της Μοσχοβίας τα μέρη. Εκεί, ψιθύριζαν αναμεταξύ τους οι ραγιάδες, κάτι μεγάλο και σπουδαίο ετοιμαζόταν για χάρη της σκλαβωμένης πατρίδας. Και για ένα κομμάτι, λοιπόν, αυτής της πατρίδας, τη μεσσηνιακή Μεθώνη όπου ποίμαινε ο ιερωμένος αδερφός της, είχε κινήσει η καπετάνισσα, εκείνες τις πρώτες ημέρες του καινούργιου έτους, του 1820, που έμελλε να είναι το τέλος μιας βαθιάς νύχτας που θα γεννούσε μία φωτεινή, δροσερή αλλά όχι και ανέφελη αυγή. Επρόκειτο να παρασταθεί στη μεγάλη λειτουργία των Φώτων που θα κατέληγε στον Αγιασμό των υδάτων στο παλιό βενετσάνικο λιμάνι και όπου θα ιερουργούσε ο αδελφός της, ο πατερ-Γρηγόρης. Ήταν μεγάλη μέρα για τη Χριστιανοσύνη αλλά και για την οικογένεια. Ήταν η ονομαστική γιορτή του αλησμόνητου καπεταν-Παπαφώτη.

«— Γιατί δε γύρισε από κείνο του το ταξίδι; Μου είχε υποσχεθεί πως θα γυρίσει γρήγορα και θα μου 'φερνε και ένα αλογάκι από το παζάρι της Τριπολως. Πες μου ότι τώρα είναι στον ουρανό μαζί με τον Χριστό και την Παναγία μας και μας φυλάει».

Η Αδαμαντία διέκοψε τις σκέψεις της και, μη μπορώντας να αντισταθεί στην παιδική αφέλεια και τη γλυκιά, κοριτσίστικη επιμονή, αποκρίθηκε φωτίζοντας το τραχύ, αρχοντικό πρόσωπό της με έναν ήλιο περιφάνιας που το σκίαζε, όμως, ένα σύννεφο οργής και παραπόνου.

(Συνεχίζεται)

Χρήστος Χαχόλος
Φιλολόγος του Γυμνασίου Ν. Φιγαλίας

ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ

Το ως άνω γνωμικό, από τα πιο γνωστά της αρχαιότητας, ανήκει, μαζί με πολλά άλλα, στον ποιητή και φιλόσοφο Κλεόβουλο τον Ρόδιο (περίπου 600-530 π.Χ.), ο οποίος συγκαταλέγεται μεταξύ των ελλομένων επτά σοφών. Όπως και πολλοί άλλοι εκείνη την ιστορική περίοδο, ήταν τύραννος, δηλαδή κυβερνήτης μη δημοκρατικά εκλεγμένος, στην πόλη Λίνδο της Ρόδου, αλλά φαίνεται ότι κυβερνήσε συνετά και ωφέλιμα για την πόλη του. Με τη σύντομη αυτή φράση συμβουλεύει να έχουμε μέτρο στη ζωή μας, αυτό είναι η άριστη επιλογή σε κάθε περίπτωση, και να αποφεύγουμε τις υπερβολές.

Την παραπάνω φράση έγραψε και ένας φίλος πάνω στην ετικέτα, σε ένα από τα εμφιαλωμένα κρασιά του, γνωρίζοντας τη μεγάλη αξία που εμπεριέχουν αυτές οι λέξεις, τόσο για το κρασί, όσο και για όλα τα υλικά αγαθά, όπως επιβεβαιώνει και ο αρχαίος συγγραφέας Αθηναίος στο έργο του «Δειπνοσοφιστές».

Πάντα, το χθες προσπαθεί να μας διδάξει, αρκεί και εμείς να του δίνουμε την ανάλογη σημασία, προκειμένου να βελτιώσουμε τη ζωή μας.

Δυστυχώς, σήμερα ο άνθρωπος έχει ξεφύγει από το μέτρο και θέλει όλο και πιο πολλά καταναλωτικά αγαθά, για να καλύψει τις υποτιθέμενες ανάγκες του.

Ο άνθρωπος, σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από γιγάντιες επιχειρήσεις (βιομηχανικές, κυβερνητικές) και εργασιακές γραφειοκρατίες, δεν ασκεί κανέναν έλεγχο πάνω στις συνθήκες της εργασίας του,ιώθει ανίκανος, απομονωμένος, βαρυστημένος και ανήσυχος.

Ταυτόχρονα, η ανάγκη για κέρδος των μεγάλων βιομηχανιών της κατανάλωσης, τον μεταμορφώνει διαμέσου της διαφήμισης σε έναν άνθρωπο αδηφάγο, έναν αιώνιο θηλάζοντα, που θέλει να καταναλώνει όλο και πιο πολύ, και για τον οποίο τα πάντα μπορούν να μετατραπούν σε καταναλωτικά προϊόντα: σιγάρα, αλκοόλ, σεξ, ταινίες, τηλεόραση, ακόμα και η εκπαίδευση, τα βιβλία και οι διαλέξεις.

Η λαιμαργία για κατανάλωση, μια ακραία μορφή αυτού που ο **Φρόντ** αποκαλούσε **«στοματικά δεκτικό χαρακτήρα»**, γίνεται η κυρίαρχη ψυχική δύναμη μέσα στη σημερινή

βιομηχανοποιημένη κοινωνία. Όσο περισσότερη εξουσία ασκεί πάνω στις μηχανές, τόσο πιο ανίσχυρος γίνεται ο άνθρωπος. Όσο περισσότερο καταναλώνει, τόσο γίνεται σκλάβος των συνεχώς αυξανόμενων αναγκών, που το βιομηχανικό σύστημα δημιουργεί και χειραγωγεί. Η ικανοποίηση της απληστίας γίνεται το νόημα της ζωής και ο αγώνας για την ικανοποίηση αυτή γίνεται η νέα θρησκεία. Η ελευθερία για κατανάλωση γίνεται η ουσία της ελευθερίας του ανθρώπου.

Στόχος του **Μαρξ** ήταν μια κοινωνία, όπου ο άνθρωπος, και όχι τα αγαθά, κατέχει κεντρική θέση. Ήθελε να ελευθερώσει τον άνθρωπο από τις αλυσίδες της υλικής του λαιμαργίας, έτσι ώστε να αφυπνιστεί πλήρως, έχοντας ζωντανία και ευαισθησία, και όχι να είναι δούλος της απληστίας του. Χαρακτηριστικά γράφει ότι **«η παραγωγή πολλών χρήσιμων προϊόντων οδηγεί στην δημιουργία πολλών άχρηστων ανθρώπων»**. Επιθυμούσε να τερματίσει την ακραία φτώχεια, καθώς αυτή εμποδίζει τον άνθρωπο να γίνει πλήρως ανθρώπινος. Επιθυμούσε επίσης και την αποτροπή του υπερβολικού πλουτισμού, μέσα στον οποίο το άτομο γίνεται αιχμάλωτο της απληστίας του. Στόχος του δεν ήταν το μέγιστο (maximum) αλλά το βέλτιστο (optimum) της κατανάλωσης, δηλαδή η ικανοποίηση των πραγματικών αναγκών, που λειτουργούν ως μέσο για μια πληρέστερη και πλουσιότερη ζωή.

Χωρίς να το θέλουμε (ίσως), φθάσαμε στην παρακμή μας (αυτοκαταστροφή μας), προκαλώντας μεγάλη ζημιά στο περιβάλλον, από το οποίο εξαρτάται η ίδια μας η ζωή, γιατί είναι απλό: μέσα από την υπερβολική κατανάλωση, αυτόματα παράγουμε σκουπίδια και τα αποθηκεύουμε (καταστρέφοντας) στο περιβάλλον, και όχι κάπου αόριστα και μακριά μας, αλλά μέσα στο ίδιο το οικοσύστημα που ζούμε και αναπνέουμε.

Για τα επόμενα (ελπίζω) πολλά χρόνια θα ερχόμαστε αντιμέτωποι με την βιοποικιλότητα της γης και με την διάσωση του πλανήτη, σε σχέση με την κλιματική αλλαγή. Ίσως μας δοθεί η δυνατότητα σε κάποιο άλλο σημείωμα να επικοινωνήσουμε και γι' αυτά.

Χρήστος Γ. Μανιάτης
(Ναύπιο)

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Μια πολύ σύντομη εξιστόρηση

Είναι ρίσκο να επιχειρήσει κανείς μια πολύ σύντομη εξιστόρηση της επανάστασης του '21. Το θέμα είναι τόσο μεγάλο και τόσο πλούσιο σε γεγονότα και πρόσωπα, που η τυχόν πολύ σύντομη εξιστόρησή του θα το αδικήσει. Δε θα το παρουσιάσει ολοκληρωμένα και οι αναγνώστες δε θα κερδίσουν κάτι περισσότερο από όσα διδάσκονται στα σχολεία και ακούγονται στους πανηγυρικούς λόγους. Από την άλλη, όσο σύντομη κι αν είναι η εξιστόρηση, για να μπορέσει να παρουσιάσει στοιχειωδώς τα γεγονότα, θα χρειαστεί να καλύψει όλες τις σελίδες της εφημερίδας, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει, λόγω και της υπόλοιπης ύλης, αλλά και επειδή θα κουράσει τους αναγνώστες.

Απομένει η μέση λύση της παρουσίασης σε συνέχειες. Αυτή θα ακολουθήσουμε, τελικά, παρά το μειονέκτημα της μεσολάβησης μεγάλου χρονικού διαστήματος μεταξύ των συνεχειών, που δυσκολεύει και τον αναγνώστη. Ξεκινάμε σήμερα την προσπάθεια, ως αφιέρωμα της εφημερίδας μας στην εθνική επέτειο των διακοσίων χρόνων από την επανάσταση. Και θα συνεχίσουμε σε επόμενα φύλλα μέσα στη χρονιά, η οποία, άλλωστε, θα είναι, σε όλη τη διάρκειά της, χρονιά εορτασμού των διακοσίων χρόνων της επανάστασης. Αρκεί οι εορτασμοί να γίνουν αφορμή για προβληματισμούς και βελτιώσεις, χωρίς αμετροπέποιες και φιγούρες, που μετατρέπουν την επέτειο σε πανηγυράκι ή σε πασαρέλα, όπως έγινε σε κάποιες περιπτώσεις, ακόμη και ανήμερα της εθνικής γιορτής φέτος. Λοιπόν, καλές... συνέχειες!

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Δυο λόγια για την τουρκοκρατία

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 σήμανε και τυπικά το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, που από καιρό είχε αρχίσει να παρακμάζει και να συρρικνώνεται. Οι Οθωμανοί, που είχαν αρχίσει από πολύ νωρίτερα τις κατακτήσεις τους και τις συνέχισαν και μετά, επέβαλαν το σκοτάδι της σκλαβιάς στον Ελληνισμό, ο οποίος, όχι μόνον έμεινε πίσω σε όλα, αλλά και απειλήθηκε με εξαφάνιση. Σφαγές και λεηλασίες, υλικές καταστροφές, βαριές φορολογίες, παιδομάζωμα και εξισλαμισμός, απαγορεύσεις και ταπεινώσεις, πνευματικό σκοτάδι και χίλιες δυο πιέσεις ήταν - επιγραμματικά- τα δεινά των Ελλήνων κάτω από τον οθωμανικό ζυγό των τετρακοσίων σχεδόν χρόνων.

• Εντούτοις, οι Έλληνες δεν κάμφθηκαν. Διατήρησαν τη γλώσσα και τη θρησκεία τους, την ιστορική τους μνήμη και τις παραδόσεις τους, οργανώθηκαν σε κοινότητες, δυνάμωσαν την οικονομία τους, ανέπτυξαν την παιδεία τους, βοηθήθηκαν υλικά και πνευματικά από τον ελληνισμό του εξωτερικού, ενισχύθηκαν από το έργο και τη δράση των μεγάλων δασκάλων του Γένους (του Ρήγα, του Κοραή, του Κοσμά Αιτωλού κ.ά.), συγκινήθηκαν από τις φιλελεύθερες ιδέες της Ευρώπης, του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης, πήραν κουράγιο από τη δράση των Κλεφτών και των Αρματολών και από την αντίσταση των Σουλιωτών κατά του Αλή Πασά των Ιωαννίνων. Και έτσι κράτησαν την εθνική τους συνείδηση και διατήρησαν άσβεστη την ελπίδα της λευτεριάς.

2. Από τα προεπαναστατικά κινήματα ως τις παραμονές του Αγώνα

Από τον πρώτο καιρό οι σκλαβωμένοι Έλληνες άρχισαν να σηκώνουν κεφάλι με τοπικά επαναστατικά κινήματα, που ήταν, όμως, μικρά, ανοργάνωτα και χωρίς πρακτικό αποτέλεσμα.

• Για παράδειγμα, το 1611 ο μητροπολίτης Λάρισας Διονύσιος (επνομαζόμενος Φιλόσοφος, λόγω της μόρφωσής του, αλλά από τους Τούρκους Σκυλόσοφος) πήγε με 1000 αγρότες στα Γιάννενα

και πυρπόλησε το τουρκικό διοικητήριο. Το κίνημα, όμως, πνίγηκε στο αίμα και ακολούθησαν αντίποινα και διωγμοί, καθώς και ο πολύ μαρτυρικός θάνατος του μητροπολίτη (τον έγδαραν).

• Άλλο κίνημα έγινε το 1768 με το ξέσπασμα του ρωσοτουρκικού πολέμου, που οι Έλληνες τον θεώρησαν ευκαιρία για να ξεσηκωθούν, αφού μάλιστα η τσαρίνα της Ρωσίας Μεγάλη Αικατερίνη έστειλε ναυτικό στην Πελοπόννησο, για να τους βοηθήσει, με αξιωματικούς τους αδελφούς Ορλώφ (γι' αυτό και το κίνημα έμεινε γνωστό με την ονομασία «τα Ορλωφικά»). Στην πραγματικότητα, όμως, η Αικατερίνη επεδίωκε αντιπερισπασμό στους Τούρκους. Και όταν σε λίγο έληξε ο πόλεμος με ρωσοτουρκική συνθήκη ειρήνης, οι Έλληνες έμειναν αβοήθητοι στα πολύ σκληρά αντίποινα των Τούρκων και των Αλβανών ατάκτων.

• Με τον επόμενο ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1788, ενός νέου κινήματος ηγήθηκε ο Λάμπρος Κατσώνης, Έλληνας λοχαγός του ρωσικού στρατού. Με λίγα πλοία ήρθε στο Αιγαίο και προξενούσε αρκετούς μπελάδες στους Τούρκους, ώσπου το 1798 τον κατέστρεψαν κοντά στην Άνδρο, οπότε και γύρισε στη Ρωσία. (Από εδώ και το γνωστό «αν σ' αρέσει μπάρμπα-Λάμπρο, ξαναπέρνα από την Άνδρο»).

Η ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας ήρθε ως αποτέλεσμα της σταδιακής συνειδητοποίησης της ανάγκης για συντονισμένο και πανελλήνιο ξεσηκωμό, στηριγμένο σε ελληνικές δυνάμεις. Πραγματοποιήθηκε το 1814 στην Οδησό της Ρωσίας για την προετοιμασία του Αγώνα, με πρωτοβουλία τριών Ελλήνων εμπόρων, του Νικόλαου Σκουφά, του Εμμανουήλ Ξάνθου και του Αθανάσιου Τσακάλωφ. Αυτοί πρότειναν την αρχηγία στον Ιωάννη Καποδίστρια, που, όμως, αρνήθηκε, γιατί ήταν ανώτερος διπλωμάτης της Ρωσίας και γιατί δεν έκρινε κατάλληλη τη στιγμή για ξεσηκωμό. Ίδια γνώμη, που δε σχετίζεται με την αρχηγία, είχε και ο σπουδαίος «δάσκαλος του Γένους» Αδαμάντιος Κοραής, για το πρόσωπο της επανάστασης, υποστηρίζοντας ότι έπρεπε να προηγηθεί η μόρφωση και η πνευματική αφύπνιση των Ελλήνων. Τελικά, δέχτηκε να αναλάβει την αρχηγία ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, Έλληνας αξιωματικός του ρωσικού στρατού.

3. Η εξέγερση στη Μολδοβλαχία πρόλογος της Επανάστασης

• **Η Μολδαβία και η Βλαχία (με μια λέξη: Μολδοβλαχία)** ήταν περιοχές της σημερινής Ρουμανίας με καθεστώς αυτονομίας υπό την επικυριαρχία της Τουρκίας και κυβερνούσαν από ηγεμόνες, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και Έλληνες. Τις διέτρεχε ο ποταμός Δούναβης (ή Ίστρος), γι' αυτό και λέγονταν Παραδουνάβιες (ή Παρίστριες) Ηγεμονίες. Είχαν υπολογίσιμο ελληνικό πληθυσμό, σημαντικούς Έλληνες εμπόρους και λογίους και οι κάτοικοί τους, Έλληνες και άλλοι, ήταν κατά μεγάλη πλειοψηφία Ορθόδοξοι και, βεβαίως, επιθυμούσαν την απαλλαγή τους από την τουρκική επικυριαρχία και τη διεκδίκηση της πλήρους ανεξαρτησίας τους. Στις περιοχές αυτές απαγορευόταν και η παρουσία τουρκικού στρατού, βάσει επισήμων συμφωνιών, ενώ φιλική απέναντί τους ήταν η στάση της Ρωσίας.

• **Εκεί διαδραματίστηκε ο πρόλογος της Ελληνικής Επανάστασης, το Φεβρουάριο του 1821.** Οι ως άνω προϋποθέσεις ήταν ευνοϊκές για εξέγερση, που, σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο, θα ήταν παμβαλκανική. Αλλά, λόγω πολλών δυσκολιών, το φιλόδοξο αυτό σχέδιο δεν έγινε δυνατό να εφαρμοστεί. Και κάποιες πληροφορίες που είχαν φτάσει στα αφτιά των Τούρκων, ανάγκασαν τη Φιλική Εταιρεία να επισπεύσει τις ενέργειές της για μια τοπική, έστω, εξέγερση, που θα έστρεφε εκεί την προσοχή των Τούρκων και έτσι θα διευκόλυne την Επανάσταση στην Ελλάδα.

4. Η πορεία και η αποτυχία της εξέγερσης στη Μολδοβλαχία

• **Έτσι, στις 24 Φεβρουαρίου του 1821, κηρύχθηκε η επανάσταση από τον Υψηλάντη,** που με την προκήρυξή του είχε αφήσει ψευδώς να εννοηθεί ότι πίσω από το εγχείρημα βρισκόταν η Ρωσία, και ξεσηκώθηκαν οι Έλληνες, έχοντας στο πλευρό τους Σέρβους και άλλους Βαλκάνιους αγωνιστές, όπως ο Σέρβος Καραγεώργης Πέτροβιτς και ο Βλάχος Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκου, που κινητοποιήσαν αρκετό πληθυσμό, κυρίως αγροτικό. Ο Καραγεώργης ήταν ένας φοβερός πολεμιστής, που τον έτρεμαν οι αντίπαλοί του. Επιστρέφοντας στη Σερβία από την εξορία, για να μην προδοθεί από το γιγαντιαίο ύψος του, ήταν ξαπλωμένος μέσα στην άμαξα, προσποιούμενος τον άρρωστο. Όταν έφτασε, όμως, κάποιος τον πρόδωσε, με αποτέλεσμα τη δολοφονία του, που ήταν μεγάλο πλήγμα και για τους Σέρβους και για τους Έλληνες.

• Εντέλει, το «Γενικόν Σχέδιον» που είχαν οι επαναστάτες δεν ευοδώθηκε, παρά τις αρχικές επιτυχίες τους και τον ενθουσιασμό τους. Παρατηρήθηκαν οργανωτικές αδυναμίες, έγινε εισβολή τουρκικών στρατευμάτων, κατά παράβαση των υφισταμένων συνθηκών, οι μεγάλες δυνάμεις ήταν εχθρικές, έχοντας συγκροτήσει τη λεγόμενη Ιερή Συμμαχία, με σκοπό την κατάπνιξη κάθε κινήματος ανεξαρτησίας, ο τσάρος της Ρωσίας αποκέρυξε τον Υψηλάντη (για να μη θεωρηθεί υποκινητής του και εκτεθεί στις άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις), ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄, κατ' εντολήν και υπό τις απειλές του σουλτάνου αφόρισε τον Υψηλάντη, ο ξεσηκωμός των ντόπιων δεν ήταν ο αναμενόμενος, αφού δολοφονήθηκε ο Καραγεώργης, ο δε Βλαδιμηρέσκου κατηγορήθηκε για προδοσία και εκτελέστηκε από άνδρες του Υψηλάντη. Για όλους αυτούς τους λόγους η επανάσταση απέτυχε και καταπνίγηκε.

• Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, προσπαθώντας να έρθει μέσω Αυστρίας στην Ελλάδα, για να συνεχίσει τον αγώνα, πιάστηκε και φυλακίστηκε επί επτά χρόνια από τους Αυστριακούς και μετά πέθανε στη Βιέννη. Από τους άλλους οπλαρχηγούς, ο Ιωάννης Φαρμάκης θανατώθηκε από τους Τούρκους με φρικτά βασανιστήρια, ενώ ο Γιωργάκης Ολύμπιος και οι λιγοστοί σύντροφοί του, πολιορκούμενοι ασφυκτικά στη Μονή του Σέκου, στην περιοχή της Μολδαβίας, έβαλαν φωτιά στη μαρουταποθήκη και ανατινάχτηκαν μαζί με τους εχθρούς.

• **Αξιωμανημόνευτη έμεινε και η μάχη στο Δραγατσάνι,** στις 6 Ιουνίου 1821, όπου περίπου 250 νέοι, κυρίως σπουδαστές, που είχαν συγκροτήσει τον λεγόμενο «Ιερό Λόχο», κατ' αναλογία προς τον Ιερό Λόχο της αρχαίας Θήβας, έγιναν παράδειγμα θυσίας των νέων για την πατρίδα. Οι 200 σκοτώθηκαν και οι άλλοι αιχμαλωτίστηκαν. Ακολούθησαν και άλλες συγκρούσεις μετά τον Ιούνιο, αλλά η υπόθεση είχε πλέον κριθεί υπέρ των Τούρκων. Εν τω μεταξύ, όμως, είχε ξεσπάσει η επανάσταση στην κυρίως Ελλάδα.

Κλείνοντας το Α΄ μέρος της παρουσίασης, αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι **η γνωστή οδός Καραγεώργη (της) Σερβίας,** στο Σύνταγμα, μπροστά από την είσοδο του ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρετανία» θυμίζει και τιμά τον Σέρβο επαναστάτη, που, αν δεν είχε δολοφονηθεί, ίσως τα πράγματα να είχαν εξελιχθεί καλύτερα. Πάντως, θυσιάστηκε σαν δικός μας και δικαίως ο δρόμος με το όνομά του αντιπροσωπεύει την τιμή που του οφείλουμε. Είναι παλιοί οι δεσμοί μας με τον σερβικό λαό, που γνωρίζει καλά και αυτός τι σημαίνουν «μεγάλες δυνάμεις», του μακρινού αλλά και του πρόσφατου παρελθόντος του. Τότε ήταν η λεγόμενη Ιερή Συμμαχία, τη δεκαετία του 1990 ήταν το ΝΑΤΟ.

(Στο επόμενο φύλλο, το ξέσπασμα της επανάστασης στην Πελοπόννησο και στην υπόλοιπη Ελλάδα).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ